

1^η Συναυλία

Τετάρτη 24 Φεβρουαρίου 2016

- Τι μουσική θα έπαιζε ο Σίσυφος;
- Τι σχέση έχει η Εύα με το φεγγάρι;
- Μπορούμε να ακούσουμε το σύμπαν;
- Πώς μπορεί η μουσική να επηρεάσει την αντίληψή μας για το χρόνο;

Τέτοιου είδους ερωτήματα θα κεντρίσουν το ενδιαφέρον όσων παρευρεθούν στην πρώτη από τις τέσσερις συναυλίες. Η φύση, ο άνθρωπος, ο χρόνος και το σύμπαν αποτελούν βασικά θέματα αυτής της συναυλίας.

Το πρόγραμμα περιλαμβάνει έργα μερικών εκ των σπουδαιότερων συνθετών του 20ού αιώνα, όπως του Karlheinz Stockhausen και του George Crumb, αλλά και πολύ νέων συνθετών, όπως είναι ο Δημήτρης Οικονόμου. Οι ερμηνευτές της πρώτης συναυλίας, η φλαουτίστα Ρία Γεωργιάδου και ο Δανός πιανίστας Sven Birch, μας καλούν να ανακαλύψουμε μαζί τις απαντήσεις που έδωσαν οι συνθέτες του προγράμματος στις παραπάνω έννοιες.

Βασικό κλειδί σε αυτή τη συναυλία αποτελεί το γεγονός ότι οι δύο ερμηνευτές έχουν μελετήσει όλα τα παρουσιαζόμενα έργα σε στενή συνεργασία με τους δημιουργούς τους. Τα δε έργα των Michael Amann, Rudolph Jungwirth και Δημήτρη Οικονόμου έχουν γραφτεί ειδικά γι' αυτούς. Μερικοί από τους συνθέτες των έργων της συναυλίας, παρά τη διαφορά γενεών που τους χωρίζει, συνδέονται με σχέσεις μαθητείας κοντά στους ίδιους καθηγητές: τον Χρήστο Σαμαρά (Θεσσαλονίκη) και τον Erich Urbanner (Βιέννη).

Το πρόγραμμα αποτελεί σπουδή πάνω στον ήχο του φλάουτου και του άλτο φλάουτου. Οι διάφορες διευρυμένες τεχνικές που χρησιμοποιούνται σε αυτά τα όργανα, όπως επίσης και στο πιάνο, απαιτούν από τους ερμηνευτές μια προσέγγιση που υπερβαίνει τις συνήθειές τους.

Πρόγραμμα

Karlheinz Stockhausen (1928 - 2007)

SUSANIs ECHO από την όπερα *Montag aus Licht* (Δευτέρα από τον οπερατικό κύκλο *Φως*) (1985), για ενισχυμένο άλτο φλάουτο*

Διάρκεια: 7'

George Crumb (γενν. 1929)

Makrokosmos I (1972), για ενισχυμένο πιάνο [αποσπάσματα]

Διάρκεια: 16'

- Primeval Sounds (Genesis I) Cancer
- Proteus Pisces
- Pastorale (from the Kingdom of Atlantis, ca. 10.000 B.C.) Taurus
- Spring-Fire Aries
- Dream Images (Love-Death Music) Gemini
- Spiral Galaxy [SYMBOL] Aquarius

Χρήστος Σαμαράς (γενν. 1956)

Urbanneludium (2006), για άλτο φλάουτο και πιάνο

Διάρκεια: 5'30''

Ευαγγελία Κίκου (γενν. 1965)

Μονόλογος (1999), για άλτο φλάουτο

Διάρκεια: 7'20''

Michael Amann (γενν. 1964)

Wolkenkuckusheim (Νεφελοκοκκυγία) (2015), για φλάουτο και πιάνο

Διάρκεια: 9'40''

Δημήτρης Οικονόμου (1984 -)

CCfuse (2008), για φλάουτο σόλο*

Διάρκεια: 6'30''

Rudolph Jungwirth (1955 -)

L'ascensione (Η ανάληψη) (2015), για φλάουτο και πιάνο*

Διάρκεια: 8'

* Πρώτη εκτέλεση στην Ελλάδα.

Ερμηνευτές

Ρία Γεωργιάδου: φλάουτο

Sven Birch: πιάνο

Σημειώσεις για τα έργα:

Karlheinz Stockhausen:

SUSANIs ECHO (1985), για ενισχυμένο άλτο φλάουτο.

Διάρκεια: 7'

Ο Stockhausen συνέθεσε ένα από τα πιο μεγαλεπήβολα έργα του σε διάστημα 26 ετών, από το 1977 έως το 2003. Πρόκειται για τον οπερατικό κύκλο *Licht* (Φως), που αποτελείται από επτά όπερες, μία για κάθε ημέρα της εβδομάδας. Το *SUSANIs ECHO* προέρχεται από την όπερα *Montag aus Licht* (Δευτέρα από το Φως) και, συγκεκριμένα, από τη σκηνή *Botschaft* (Άγγελμα) της τρίτης πράξης, *EVA's ZAUBER* (Η μαγεία της Εύας).

Το *SUSANI* (μια μουσική για κόρνο ντι μπασέτο) είχε γραφτεί πρώτο και είναι αφιερωμένο στην κλαρινετίστα Suzanne Stephens. Ακολούθησε, το Μάρτιο του 1985, το *SUSANIs ECHO* ως μουσική ηχώ του αρχικού έργου. Γράφτηκε στην Κένυα και είναι αφιερωμένο στη φλαουτίστα και κόρη του συνθέτη, Christel Stockhausen.

Σύμφωνα με τις σκηνικές οδηγίες του συνθέτη, η φλαουτίστα εισέρχεται στη σκηνή μέσα στο σκοτάδι και κάθεται οκλαδόν με την πλάτη στραμμένη στο κοινό. Εμφανίζεται το φως ενός προβολέα, που αναπαριστά το χλωμό φεγγάρι, και εκείνη κάθεται σε απόλυτη σιωπή μπροστά από μια λίμνη με καλαμιές. Αφού παίζει το έργο, η μουσικός εξαφανίζεται ξανά μέσα στο σκοτάδι, χωρίς το κοινό να έχει δει το πρόσωπό της. Ο Stockhausen εμπνεύστηκε τη συγκεκριμένη σκηνοθεσία από μια ιαπωνική ζωγραφιά που είχε δει ένα χρόνο πριν από τη σύνθεση του έργου, κατά τη διάρκεια περιοδείας του στις ΗΠΑ.

Πρόκειται για ένα έργο-σπουδή πάνω στο φλάουτο και τις διευρυμένες τεχνικές του· σε ορισμένα σημεία δημιουργείται η ψευδαίσθηση πως ακούγονται περισσότερα από ένα όργανα. Προκύπτει, έτσι, ένα ιδιαίτερο παιχνιδίσμα, στο οποίο οι ακροατές καλούνται να συμμετέχουν με την πλήρη συγκέντρωσή τους.

Η Ρία Γεωργιάδου μελέτησε το έργο, που έκανε την πρεμιέρα του το 1985, με τον συνθέτη και τη φλαουτίστα Kathinka Pasveer. Είναι η πρώτη φορά που το έργο παίζεται στην Ελλάδα.

George Crumb:

Makrokosmos (1972), για ενισχυμένο πιάνο.

Διάρκεια: 16΄

Το έργο *Makrokosmos I* γράφτηκε από τον Αμερικανό συνθέτη George Crumb το 1972. Ακολούθησαν τα έργα *Makrokosmos II* (1973), επίσης για πιάνο, *Makrokosmos III* (1974), για δύο πιάνο και δύο κρουστούς, και *Makrokosmos IV* (1979), για πιάνο (τέσσερα χέρια), κατά τη διάρκεια μιας αρκετά γόνιμης περιόδου της καριέρας του. Ο τίτλος *Makrokosmos I*, σε αντιδιαστολή με τη συλλογή *Mikrokosmos* του Βέλα Βαρτόκ που αποτελείται από σύντομα κομμάτια για νέους κυρίως πιανίστες, δείχνει την κοσμική διάσταση του έργου και τη σχέση του με τη φύση και το σύμπαν.

Το έργο αποτελείται από δώδεκα κομμάτια, ένα για κάθε ζώδιο, εμπνευσμένα από την προσωπικότητα φίλων του συνθέτη από το εκάστοτε ζώδιο. Ο συνθέτης, ο οποίος είναι και εξαιρετικός πιανίστας, αναζήτησε νέες πηγές ηχοχρωμάτων στο όργανο. Το αντιμετώπισε σαν να ήταν μια μικρή ορχήστρα, αξιοποιώντας με πολύ ιδιαίτερο τρόπο τις δυνατότητες που προσφέρει το παίξιμο στο εσωτερικό του και χρησιμοποιώντας αντικείμενα πάνω στις χορδές. Το πιάνο ακούγεται ενισχυμένο από μικρόφωνο, ώστε να φτάνουν στον ακροατή όλες οι λεπτές διαβαθμίσεις των ήχων του.

Ο Sven Birch μελέτησε το έργο με τον ίδιο τον συνθέτη και ήταν ο πρώτος πιανίστας που παρουσίασε στην Ελλάδα τους κύκλους *Makrokosmos I* και *II* σε μια ενιαία συναυλία στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο, το 2009.

Χρήστος Σαμαράς:

Urbanneludium (2006), για άλτο φλάουτο και πιάνο.

Διάρκεια: 5΄ 30΄΄

Το έργο έχει επετειακό χαρακτήρα, καθώς είναι αφιερωμένο στον δάσκαλο του συνθέτη, Erich Urbanner, με αφορμή τα εβδομηκοστά γενέθλιά του. Ο τίτλος του κομματιού είναι ένα παιχνίδι ανάμεσα στο επίθετο του καθηγητή Urbanner και στο επίθετο *urban* (από το λατινικό *urbis*, που σημαίνει «πόλη»). Η θεματική του οφείλεται, επίσης, σε μια αναζήτηση του Erich Urbanner, που συνοψίζεται στα ερωτήματα «τι είναι συνοδεία;» και «πώς μπορεί κάποιος να τη διαχειριστεί κατά τη σύνθεση;».

Ο συνθέτης, μέσω αυτού του έργου, επιχειρεί να δώσει τη δική του απάντηση στο θέμα του χειρισμού της συνοδείας. Το *Urbanneludium* δομείται με μικρά μουσικά μοτίβα, τα οποία αποτελούνται από δύο-τρεις νότες και επαναλαμβάνονται ανάλογα με τη δυναμική που έχει το έργο στο εκάστοτε σημείο. Αυτό αφήνει σημαντικά περιθώρια ελευθερίας στο παίξιμο για τους εκτελεστές. Ο στόχος είναι να επιτευχθεί ένας τρόπος συνοδείας, ο οποίος να είναι μεν ο ίδιος, αλλά όχι όμοιος (η διαφορά έγκειται στις εναλλαγές ύφους), έτσι ώστε να εκτελείται κατά το δοκούν από τον εκτελεστή.

Ο διαφορετικός χαρακτήρας των δύο μουσικών οργάνων δημιουργεί, από τη μία, ένα πάγιο ρυθμικό μοντέλο (φλάουτο) και, από την άλλη, ένα αυτοσχεδιαστικό μοντέλο (πιάνο), τα οποία διανύουν παράλληλες πορείες και διατρέχουν όλο το έργο.

Ευαγγελία Κίκου:

Μονόλογος (1999), για άλτο φλάουτο.

Διάρκεια: 7'20''

Το έργο αντανακλά την κατάσταση μιας εσωτερικής διαμάχης σχετικά με ένα συμβάν του παρελθόντος – μιας διαμάχης που δεν έχει ολοκληρωθεί. Μέσα από την ανακύκλωση μουσικών αποσπασμάτων με το μελωδικό διάνθισμα της κύριας θεματικής ιδέας, μέσω της τεχνικής του ασύμμετρου δυναμικού μετασχηματισμού (όπου η μελωδική γραμμή είναι διασπασμένη, άλλοτε πυκνή και άλλοτε λιτή, με μεγάλης διάρκειας κρατημένες νότες, άλλοτε δραστήρια και ομιλητική και άλλοτε σιωπηλή) και την εναλλαγή μουσικής και σιωπής, η ανάμνηση του συμβάντος προκαλεί σκέψεις και ερωτήματα που οδηγούν σε αυτή τη σιωπηλή συνομιλία, προσδοκώντας την επερχόμενη κάθαρση. Ωστόσο, η λύση αυτή δεν έρχεται ποτέ. Παρά την εσωτερική σύγκρουση, το συμβάν και τα ερωτήματα γύρω από αυτό αναβιώνουν και εξακολουθούν να είναι παρόντα.

Michael Amann:

Wolkenkuckucksheim (Νεφελοκοκκυγία) (2014), για φλάουτο και πιάνο.

Διάρκεια: 9'40''

Στο κομμάτι αυτό, ο συνθέτης επιχειρήσει να δημιουργήσει ένα διάλογο μεταξύ του φλάουτου και του πιάνου, μέσα από τον οποίο τα δύο όργανα θα συνομιλούν «ελαφρά» και «κομπά». Καθώς ανταλλάσσουν μουσικά επιχειρήματα, τα δύο όργανα μπορεί να συντονίζονται μεταξύ τους ή να διαφωνούν, αλλά πάντα «κυκλώνουν» το ένα το άλλο ειρηνικά και με σεβασμό.

Αυτή η ουτοπική κατάσταση οδήγησε και στον τίτλο *Νεφελοκοκκυγία**. Κατά τον Michael Amann, η απόδοσή της βρίσκεται κάπου στη μέση μεταξύ της παραίτησης και του οράματος της πραγματοποίησής της.

* Ο τίτλος παραπέμπει στους *Όρνιθες* του Αριστοφάνη, όπου η «νεφελοκοκκυγία» (νέφος + κόκκυξ = κούκος) ήταν η κατοικία των κούκων (και ευρύτερα των πουλιών) στα σύννεφα. Μεταφορικά, δηλώνει μια ουτοπική πολιτεία με τους δικούς της νόμους, μακριά από την πεζή πραγματικότητα.

Δημήτρης Οικονόμου:

CCfuse (2008), για σόλο φλάουτο.

Διάρκεια: 6'30''

Ο τίτλος αποτελεί λογοπαίγνιο πάνω στο όνομα του μυθικού Σίσυφου. Συγκεκριμένα, όπως ο Σίσυφος ήταν καταδικασμένος σε αιώνιο μόχθο και σε εσωτερική πάλη, έτσι και τα διάφορα στοιχεία του έργου βρίσκονται σε συνεχή «πάλη» μεταξύ τους. Το δεύτερο μισό του τίτλου (*fuse*) αναφέρεται στη συγχώνευση των διαφορετικών στοιχείων και τεχνικών που συναντάμε στο έργο.

Με έμφαση στην ταχύτητα και στην επανάληψη παρόμοιων ρυθμικών σχημάτων, το *CCfuse* εξελίσσεται μέσα από πολλαπλές μεταλλαγές της υφής (αλλαγή τονικού ύψους, πύκνωση, αραιώση). Σημαντικό ρόλο αποκτά ο δεξιOTECHNΙΚός χαρακτήρας του έργου, που επιδιώκει να αποτυπώσει την αίσθηση μιας συσσωρευμένης έντασης. Η εκτόνωση έρχεται με το στατικό μεσαίο τμήμα, όπου –πριν από την επαναφορά στο αρχικό ύψος– παρουσιάζεται ένα είδος ιδιαίτερου, τεχνικού *beat-boxing* (ή *vocal percussion*).

Το έργο γράφτηκε για τη Ρία Γεωργιάδου και το CD της με τίτλο *Flute Dimensions*. Έφτασε στην τελική μορφή του χάρη και στη δική της συμβολή.

Rudolph Jungwirth:

L'ascensione (Η ανάληψη) (2015), για φλάουτο και πιάνο.

Διάρκεια: 8'

Η *Ανάληψη* για φλάουτο και πιάνο είναι ένα έργο αφιερωμένο στο ντουέτο Γεωργιάδου - Birch. Ο συνθέτης γράφει για το έργο του:

«Άμεση έμπνευση για τη σύνθεσή μου ήταν η ομώνυμη νωπογραφία του Giotto [di Bondone]. Η ροή του αέρα μέσα στο φλάουτο προκαλεί μια σταδιακή αλλαγή, μέσα από την οποία ξεπηδούν μακριές, κρατημένες νότες, μοναχικές, εύθραυστες, που συνεχώς αλλάζουν χρώμα, συνοδευόμενες από ήσυχους, τρεμάμενους, και ελαφρά υστερικούς ήχους καμπάνας στο πιάνο. Μια σταθερή κίνηση προς τα πάνω πλησιάζει αργά, γίνεται συγκεκριμένη, απεικονίσιμη, όλο και πιο δυνατή... μέχρι που τελικά αποτραβιέται, εκπνέοντας.»